

Sygn. akt: I C 619/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Monika Świerad
Protokolant:	stażysta Karolina Łukasik

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2015 r. w Nowym Sączu

sprawy z powództwa **A. M. (1), B. M., A. K., Z. P.**

przeciwko Skarbowi Państwa Państwowe Gospodarstwo Leśne - Nadleśnictwo S. reprezentowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

o ustalenie

I. **oddala powództwo,**

II. **odstępuje od obciążania powodów kosztami zastępstwa procesowego strony pozwanej**

Sygn. akt IC 619/14

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 10 kwietnia 2015r.

Powodowie: A. M. (1), B. M., A. K., Z. P. w pozwie złożonym przeciwko pozwanemu Skarbowi Państwa – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe – Nadleśnictwo S. domagali się ustalenia w trybie art. 189 kpc, że majątek – grunty leśne należące do J. M., przejęte na podstawie dekretu PKWN z dnia 12.12.1994r., a położone w B. i L., aktualnie województwo (...), powiat (...), jednostka ewidencyjna K., L., nr działek (...), dawne numery parceli: (...) stanowią współwłasność powodów – spadkobierców J. M. – tj. A. M. (1), B. M., A. K., Z. P. z uwagi na fakt, że areał majątku leśnego był mniejszy, niż 25 ha, co w konsekwencji uniemożliwiało stosowanie przepisów w/w dekretu wobec majątku J. M.. Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska powodowie podnieśli, że dekretem przyznania spadku z dnia 5 września 1936r. Sąd Okręgowy w Tarnowie przyznał spadek po zmarłym w dniu 15 marca 1936r. w L. M. B. (1) – jego bratu W. B. w całości. W. B. zrzekł się spadku i wpis prawa własności nieruchomości należących do spadkodawcy został dokonany w sposób następujący: 12/48 części nieruchomości gminy N. (...) (...) na rzecz M. B., 1/6 części na rzecz A. B. (1) i 5/6 części na rzecz J. B. nieruchomości – majątność Ż. gminy L. (...) ksiąg obrębu T., nieruchomości (...) (...) na rzecz J. B. w całości. Wobec przeprowadzonego postępowania J. M. primo voto B. ujawniona została w Arkuszu Posiadłości Gruntowej L., liczba porządkowa 38 jako właściciel działek opisanych w arkuszu własności gruntowej M.

B. (1). Jedynie zmianie uległ areal lasów – w miejsce 23,6297 ha wpisano 23,41 ha. Opisany stan został potwierdzony Arkuszem Posiadłości gruntowej z 23 grudnia 1949r. w którym w całości ujawniono zapisy dekretu przyznania spadku z 5 września 1936r. – jako współwłaścicielkę gruntów ujawniono A. B. (2) w 1/6 części oraz J. M. w 5/6 części. Powierzchnia lasów będąca w posiadaniu poprzedników prawnych wnioskodawców wynosiła ówczasie 24,34 ha. Prawdopodobnie w dniu 1 lipca 1945r. przejęto opisany majątek na podstawie dekretu z dnia 12 grudnia 1944r. Protokół dotyczy przejęcia lasów ob. M. zlokalizowanych: B. i L.. Według zapisu protokołu przejęto 23 ha lasów w B. i 21 ha lasów w L.. Zapisy protokołu nie znajdowały jednak żadnego odzwierciedlenia w rzeczywistości. Ani M. B. (1) ani jego następcy prawni nie posiadali bowiem 44 ha lasów, co wynika z załączonych arkuszy posiadłości gruntowych. Zgodnie z powołanym dekretem na własność Skarbu Państwa przechodziły lasy i grunty leśne podzielone prawnie lub faktycznie przed dniem 1.09.1939r. na parcele nie większe niż 25 ha, a stanowiące własność osób fizycznych. Nie istniały zatem podstawy faktycznie i prawne do nacjonalizacji majątku leśnego J. M.. Pismem z dnia 7.01.1994r. J. M. z domu B. zwróciła się do Ministra Przekształceń Własnościowych o zwrot przejętego bezzasadnie majątku, podkreślając rażące naruszenie prawa, a to z uwagi na fakt, że przejęte grunty miały powierzchnię poniżej 25 ha, co wykluczało zastosowanie dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944r. W odpowiedzi na pismo skierowano J. M. celem ustalenia rzeczywistego arealu do sądu powszechnego. Dodatkowo powodowie podnieśli, że zgodnie z aktualnym wypisem z rejestru gruntów działki (...) o pow. 13,81 ha i 68 o pow. 11,84 ha stanowią łącznie 25,65 ha. Prawdopodobnie – wbrew dokumentom połączono nieruchomości własności J. M. z innymi nieruchomościami, które nie stanowiły jej własności. A. M. (2) – mąż J. M. zmarł w dniu 9 listopada 2004r. Spadek po nim nabyli: żona J. M. w 1/4 części oraz dzieci: A. M. (1), Z. P., A. K. i B. M. po 3/16 części każde z nich. J. M. zmarła w dniu 20 października 2006r. Spadek po niej nabyły dzieci: A. M. (1), Z. P., A. K. i B. M. po 1/4 części każde z nich. A. B. (1) zmarła w dniu 4 kwietnia 1982r. jako bezdzietna panna. Powodowie argumentując zasadność pozwu powołali się na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2011r., IIICZP 45/11.

Skarb Państwa – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe – Nadleśnictwo S. reprezentowane przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska w pierwszej kolejności podniósł brak interesu prawnego w rozumieniu przepisu art. 189 kpc w wytoczeniu powództwa o ustalenie. Żądanie ustalenia istnienia bądź nieistnienia stosunku prawnego na podstawie art. 189 kpc uznaje się za niedopuszczalne w wypadku gdy powodowi przysługują dalej idące żądania. Pogląd ten znajduje uzasadnienie w konieczności spełnienia materialnoprawnej przesłanki powództwa o ustalenie w postaci interesu prawnego, który jak podkreśla się w orzecznictwie najczęściej wyraża się w dążeniu do zapobieżenia interesu powoda, zaś z chwilą gdy to prawo zostało naruszone, interes prawny upada ze względu na możliwość dochodzenia dalej idących roszczeń. Kwestię tę wyjaśnia Sad Najwyższy w uzasadnieniu mającej moc zasady prawnej uchwały 7 sędziów z dnia 30.12.1968r. sygn.. IIICZP 103/68 (OSNC 1969/5/85, LEX nr 831). Stanowisko to znajduje odzwierciedlenie w ugruntowanej już linii orzecznictwa Sądu Najwyższego np. w wyroku z dnia 9.05.2000r. (...) 686/00, z dnia 4.01.2008r. IIICSK 204/07, LEX nr 395051. W ocenie strony pozwanej interesu, o którym mowa w art. 198 kpc nie ma, jeżeli interes ten może być zaspokojony w postępowaniu o wydanie nieruchomości.

Niezależnie od powyższego pozwany podniósł zarzut braku legitymacji czynnej powodów, którzy nie wykazali następstwa prawnego po poprzednikach. Podniósł także, że powodowie nie wykazali w żaden sposób, że nieruchomość wskazana w pozwie jest tożsama z nieruchomością która przeszła na własność Skarbu Państwa, na mocy samego prawa na podstawie dekretu PKWN z dnia 12.12.1945r. Niezależnie od powyższego podniósł, że wskazywana przez powodów nieruchomość przeszła na własność Skarbu Państwa na mocy samego prawa na podstawie w/w dekretu ponieważ stanowiła grunty leśne o pow. ponad 25 ha, co wynika z przedłożonego przez powodów załącznika do protokołu przejęcia oraz wypisu uproszczonego z rejestru gruntów.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Dekretem przyznania spadku z dnia 5 września 1936r. I.A. (...) Sąd Okręgowy w Tarnowie przyznał spadek po zmarłym w dniu 15 marca 1936r. w L. M. B. (1) – jego bratu W. B. w całości. W. B. zrzekł się spadku protokołem z dnia 25

czerwca 1936r. I.A. (...) i wpis prawa własności nieruchomości należących do spadkodawcy M. B. (1) został dokonany w sposób następujący: 1/ 12/48 części realności lwh (...)ks. gr. gm. N. na rzecz M. B., 2/ majątność Ż. (...). tab. O., gm. kat. L. na rzecz A. B. (1) w 1/6 części i na rzecz J. B. w 5/6 części, 3/ realność lwh (...)ks. gr. gm. L. objęta przy Sądzie Grodzkim w C. na rzecz J. B. w całości.

(dowód: dekret przyznania spadku k. 25)

J. M. zd. B. ujawniona została w arkuszu posiadłości gruntowej gromada katastralna L., liczba porządkowa 38 z dnia 20.06.1946r. jako posiadacz gruntu opisanego w arkuszu tj. min. parcel: (...). Na czerwiec 1944r. jako posiadacz w/w parcel w arkuszu posiadłości gruntowej nr domu (...) był ujawniony M. B. (2).

(dowód: arkusze posiadłości gruntowych k. 26-33)

Protokołem przejęcia z 1945r. – przejęto majątek leśny B. i L. będący wyłączną własnością ob. M. - obiekt leśny w powiecie N., objęty (...) księgi gruntowe uszkodzone - na własność Skarbu Państwa, na podstawie dekretu PKWN z dnia 12.XII.1944r. (DZ.U.R.P. z dnia 27.XII.1944r.) o przejęciu niektórych lasów na własność Skarbu Państwa oraz Delegacji Dyrekcji Lasów Państwowych (...). Powierzchnie przejmowanego majątku leśnego określono na 44 ha.

(dowód: protokół przejęcia k. 32-37, mapa cięć prowizorycznego urządzenia lasów Nadleśnictwa N. wg stanu na dzień 1.10.1948r. k. 93-95 i 124-125, plan gospodarczy prowizorycznego urządzenia za okres (...) stan na dzień 1.10.1948r. k. 96-105 i 127-136, plan urządzenia gospodarstwa leśnego okres (...) - (...) k. 106-113 i 137-144, mapa przeglądowa nadleśnictwa N. – oddział 17 i 19 k. 114-115 i 121-123)

Aktualnie działka leśna o nr (...) ma pow. 13,81 ha, zaś działka o nr (...) ma powierzchnię 11,84 ha – łącznie 25,65 ha. Powyższe działki nie mają założonej księgi wieczystej.

(dowód: wypis uproszczony z rejestru gruntów k. 42, informacja z dnia 13.11.2013r. k. 55)

Pismem z dnia 7.01.1994r. J. M. zwróciła się do Ministra Przekształceń Własnościowych Departamentu Reprywatyzacyjnego o zwrot przejętego w 1945r. przez Skarb Państwa majątku, podkreślając rażące naruszenie prawa, a to z uwagi na fakt, że przejęte grunty leśne miały powierzchnię poniżej 25 ha, co wykluczało zastosowanie dekretu PKWN z dnia 12 grudnia 1944r.

W odpowiedzi, pismem z dnia 11.01.1995r. poinformowano J. M., że ustalenie, iż nieruchomość nie podlega przepisom dekretu z dnia 12.12.1944r. może uzyskać przed sądem powszechnym.

(dowód: pismo z dnia 7.01.1994r. z załącznikiem k. 38-40, pismo z dnia 11.01.1995r. k. 41)

J. M. zmarła w dniu 20 października 2006r. Spadek po niej nabyły dzieci: A. M. (1), Z. P., A. K. i B. M. po 1/4 części każde z nich. A. B. (1) zmarła w dniu 4 kwietnia 1982r.

(dowód: postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku k. 44, odpis skrócony aktu zgonu)

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie dokumentów urzędowych i prywatnych przedłożonych przez strony, których wiarygodność nie budziła wątpliwość. Sąd oddalił wnioski dowodowe stron: z opinii biegłego geodety, biegłego z zakresu leśnictwa, łowiectwa, ochrony środowiska, wyceny szkód łowieckich i wartości lasów, oględzin przedmiotu sporu z zeznań świadków: K. M., E. K., T. C., M. P. oraz przesłuchania powodów. Sąd uznał za zbędne przeprowadzanie powyższych dowodów w kontekście skutecznie podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu braku interesu prawnego powodów w wytoczeniu powództwa – o czym mowa poniżej.

Sąd zważył co następuje:

Powództwo o ustalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 189 kpc powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Wyroki ustalające, wydane na podstawie art. 189 kpc mają charakter deklaracyjny i jako środek ochrony prawnej służą usunięciu sporu lub stanu niepewności co do prawa lub stosunku prawnego.

Powodowie pomimo podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu braku interesu prawnego w wytoczeniu powództwa i oddalenia powództwa podtrzymali powództwo o ustalenie.

Powództwo o ustalenie może być uwzględnione gdy zostaną spełnione dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny decydujący o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda warunkujących skuteczność powództwa i wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda. Badanie drugiej z przesłanek tj. prawdziwości twierdzeń powoda może nastąpić dopiero po ustaleniu istnienia interesu prawnego. Pojęcie interesu prawnego w rozumieniu powołanego przepisu, traktowane jest jako szczególny rodzaj klauzuli generalnej i oznacza obiektywną konieczność (potrzebę prawną) udzielenia ochrony określonej sferze prawnej, gdy powstała sytuacja, która grozi naruszeniem prawa przysługującego uprawnionemu, bądź powstała wątpliwość co do jego istnienia – wyrok Sądu Najwyższego z dn. 19.11.1996r. IIICZP 115/96, OSN 1997 nr 4 poz. 35, z dn. 20.12.1979r. IIIIZP 78, OSP 1980, nr 11 poz. 196). Dominujący w doktrynie prawa i orzecznictwie sądowym jest pogląd, że możliwość wytoczenia powództwa o zasądzenie, wydanie wyłącza interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, gdyż każde powództwo o świadczenie, wydanie mieści w sobie żądanie ustalające. Aby dochodzić świadczenia, wydania należy wskazać istnienie prawa lub stosunku prawnego z którego wynika świadczenie, wydanie. Powództwo o ustalenie nie przysługuje zatem jeżeli zainteresowany może w innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw – vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.09.2004r. IIICK497/03. Brak jest interesu prawnego, o którym mowa w art. 189 kc, jeżeli istnieje możliwość wystąpienia z roszczeniem windykacyjnym lub roszczeniem odszkodowawczym – vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9.05.2000r. IVCKN 686/00.

W rozpatrywanej sprawie powodowie mogą osiągnąć pełnię swoich praw wytaczając powództwo o wydanie nieruchomości – do czego dążą, o czym świadczy chociażby treść udzielonych pełnomocnictw (o odzyskanie lasów B. i Ś. położonych w L.). Uwzględnienie powództwa o ustalenie nie jest równoznaczne z wydaniem nieruchomości. W przypadku odmowy wydania nieruchomości nawet po uzyskaniu korzystnego dla powodów rozstrzygnięcia w sprawie o ustalenie, podniesienia zarzutu zatrzymania, rozliczenia nakładów powodowie zmuszeni byłiby do wytoczenia kolejnej sprawy o wydanie nieruchomości, a ma to istotne znaczenie dla powodów, chociażby z punktu widzenia ewentualnych kosztów procesu oraz zasady bezpośredniości dowodów w procesie, co mogłoby prowadzić do ponownego przeprowadzania dowodów połączonych z kosztami.

Wobec zatem braku interesu prawnego powodów w wytoczeniu powództwa o ustalenie powództwo jako bezzasadne podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 102 kpc. Wprawdzie powodowie działali wnosząc pozew z profesjonalnym pełnomocnikiem, byli jednak przekonani o słuszności swojego żądania. Sąd ponadto uwzględnił koszty dotychczas poniesione przez powodów w sprawie, przebieg procesu i jego wynik. Mając powyższe na uwadze sąd odstąpił od nałożenia na powodów obowiązku zwrotu kosztów stronie przeciwnej.

Sąd nie uwzględnił wniosku peł. powodów o odroczenie rozprawy wyznaczonej na dzień 10.04.2015r. albowiem adwokat wykonujący zawód w kancelarii adwokackiej – a w takiej wykonuje zawód pełnomocnik powodów - oraz w spółkach obowiązany jest zapewnić zastępstwo w przypadku urlopu lub innej przemijającej przeszkody (np. choroby), tak aby prowadzone przez niego sprawy nie doznały uszczerbku – art. 37 a ustawy z dnia 26.05.1982r. DZ. U. z 2014r. poz. 635 prawo o adwokaturze. Zgodnie zaś z art. 25.3 powołanej ustawy w wypadku gdy adwokat prowadzący sprawę nie może wziąć osobiście udziału w sprawie lub wykonać osobiście poszczególnych czynności w sprawie może on udzielić substytucji. Pełnomocnik powodów złożył wniosek do tut. sądu o odroczenie rozprawy z powodu choroby dołączając zaświadczenie lekarskie. Nie złożył jednak oświadczenia, że nie był w stanie zapewnić

zastępstwa substytucyjnego. Powodowie nie stawili się na rozprawę prawidłowo zawiadomieni i nie żądali skutecznie nieprzeprowadzenia rozprawy pod nieobecność pełnomocnika niezależnie od usprawiedliwienia jego nieobecności.